

KORYO DAVLATINING TASHKIL TOPISHI VA UNING RIVOJLANISHI

Bo'tayeva Mohinur Akram qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Tel: +998919042711

E-mail: bo'taevamohinur9@gmail.com

ANNOTATSIYA

Koryo davlati Koguryo davlatining mantiqiy davomichisi hisoblanib, u yerda savdo-tijorat ishlari bilan birgalikda buddizm ham rivojlangani, davlatning harbiy tuzilishi, Koryo davlatiga Xitoyning ta'sir doirasi. Koryo so'zining kelib chiqish tarixi, davlatning qurollar tomonidan o'tkazilgan islohoti

***Kalit so'zlar:** Goguryo, bekcje, uch qirollik, Keson shahri, Van Geon, Seong Jong, Gung Ye.*

АННОТАЦИЯ

Государство Корё считается логическим преемником государства Когурё гденаряду с торговлей и коммерцией развивался буддизм, военное устройства, сфера влияния Китая на государство Корё.

***Ключевые слова:** Когурё, Бекче, Троецарствие, город Кэсон, Ван Геон, Сон Чжон, Гун Е.*

ABSTRACT

The Koryo state is considered the logical successor of the Koguryo state, where Buddhism developed along with trade and commerce, the military structure of the state, China's sphere of influence on the Koryo state.

***Keywords:** Goguryeo, Bekje, Three Kingdoms, Kaesong City, Wang Geon, Seong Jong, Gung Ye.*

KIRISH

Koryo sulolasi, Koreya tarixida, 935-yildan 1392-yilgacha Koreya yarim orolida Koryo qirolligi sifatida hukmronlik qilgan sulola. Bu davrda mamlakat Sharqiy Osiyoning qolgan qismidan ajralib turadigan o'ziga xos madaniy an'analarni shakllantira boshladi. G'arbiy Koreya nomi Koryo nomidan kelib chiqqan. Koryoni boshqargan sulolani 918-yilda monax Kungye tomonidan Shimoliy-Markaziy Koreyada tashkil etilgan. Keyinchalik Koguryo davlatini ag'dargan general Van Kun tuzgan. Shtat nomini Koryoga o'zgartirib, Van Kun o'z poytaxtini Songdoda (hozirgi Kaesong, N.Kor.) o'rnatdi. Silla (935 y.) va Keyinchalik Pekche (936 y.) qirolliklarining taslim bo'lishi bilan yarim orolda birlashgan qirollik o'rnatdi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Koreya. "Koreya" nomi Goryeo nomidan kelib chiqqan bo'lib, u Koryö deb ham talaffuz qilinadi, uni birinchi marta 5-asr boshlarida Goguryeo ishlatilgan. Koreyalik tarixchilarning fikricha, aynan Goryeo davrida Goguryeo, Baekje va Sillaning individual identifikatorlari zamonaviy "koreys" o'ziga xosligining asosiga aylangan yagona shaxsga muvaffaqiyatli birlashtirilgan. Goryeo o'zining butun faoliyati davomida Birlashgan Silla bilan birga Koreyada "*Buddizmning Oltin Asri*" sifatida tanilgan.

Davlat dini sifatida buddizm Koreya tarixidagi eng yuqori ta'sir darajasiga erishdi, faqat XI asrda poytaxtning o'zida 70 ta ibodatxona bor edi. Goryoda savdo gullab-yashnagan, savdogarlar Yaqin Sharqdan kelgan. Shimoliy Koreyaning hozirgi Keson shahridagi poytaxt savdo va sanoat markazi edi. Goryeo koreys san'ati va madaniyatidagi ulkan yutuqlar davri edi. O'zining gullab-yashnashi davrida Goryeo doimiy ravishda Liao (Kitanlar) va Jin (Jurchenlar) kabi shimoliy imperiyalar bilan kurash olib bordi. Shuningdek, u Mo'g'ul-Yuan sulolasiga hujum qildi va yuanning pasayishi natijasida hududlarni qaytarib oldi. Bu zamonaviy koreys olimlari tomonidan ilgari Goguryeoga tegishli bo'lgan ajdodlar yerlarini qaytarib olish uchun Goryeoning Shimoliy kengayish doktrinasi (koreyscha: jeon-jeon) deb hisoblaydi. Goryeo ta'lim va madaniyatni qanchalik qadrlagan bo'lsa, urush paytida

katta harbiy kuchni safarbar qila oldi. U 14-asrning qorong‘u yillarida Xitoydan va professional yapon qaroqchilaridan katta miqdorda qizil salla qo‘zg‘olonchilari qo‘shinlarini to‘sdi. Min sulolasiga qarshi yakuniy hujum general Yi Seong-gye tomonidan davlat to‘ntarishi bilan yakunlandi va Goryeo sulolasi tugatildi.

"Koreya" nomining manbai bo‘lgan "Goryeo" (koreyscha: gange; Hanja: hunīn; MR: Koryō) nomi dastlab Goguryeo (koreyscha: gangeng; Hanja: yīnghuǒ; MR: Kogury) tomonidan ishlatilgan. 5-asr boshidan boshlangan Koreyaning uchta qirolligi. 918 yilda Goryeo Goguryoning vorisi sifatida tashkil etilgan va uning nomini meros qilib olgan. Tarixiy jihatdan Goguryeo (miloddan avvalgi 37–668), keyinchalik Goguryeo (901–918) va Goryeo (918–1392) "Goryeo" nomidan foydalanganlar. Ularning tarixnavislik nomlari 12-asrda *Samguk sagilarida* amalga oshirilgan. Goryeo "Dengiz sharqi" degan ma‘noni anglatuvchi Samxan va Xedong nomlarini ham qo‘llagan. 7-asr oxirida Silla qirolligi Koreyaning Uch qirolligini birlashtirdi va tarixshunoslikda "Birlashgan Silla" yoki "Keyingi Silla" deb nomlanuvchi davrga kirdi. Keyinchalik Silla Koreyaning Uch Qirolligiga ishora qilib, "Samxanning birlashuvi" deb nomlangan Baekje va Goguryeo qochqinlarini birlashtirish milliy siyosatini amalga oshirdi.

Silla Guseodang (koreyscha: gaengeng; Hanja: yīngín) deb nomlangan yangi markaziy armiya tuzdi, u 3 birlik Silla xalqiga, 3 birlik Goguryeo xalqiga, 2 birlik Baekje xalqiga va 1 birlik Mohe xalqiga bo‘lingan. Biroq, Baekje va Goguryeo qochqinlari o‘zlarining jamoaviy ongilarini saqlab qolishdi va Sillaga nisbatan chuqur norozilik va dushmanlikni saqlab qolishdi. Keyinchalik Silla dastlab tinchlik davri edi, 200 yil davomida birorta ham xorijiy bosqinsiz va savdosiz bo‘lmagan, chunki u Yaqin Sharq kabi uzoqdan xalqaro savdo bilan shug‘ullangan va Sharqiy Osiyoda dengiz yetakchiligini saqlab qolgan. 8-asrning oxiridan boshlab, keyinchalik Silla poytaxtdagi siyosiy notinchlik va suyaklar tizimidagi sinfiy qat‘iylik tufayli beqarorlik tufayli zaiflashdi. Harbiy ofitser Gyon Xvon 892 yilda Baekje qochqinlarining avlodlari bilan Baekjeni jonlantirdi va buddist rohib Gung Ye 901 yilda Goguryeo qochqinlarining avlodlari bilan Goguryoni tiriltirdi; bu shtatlar Keyingi Baekje va So‘ngi Baekje deb ataladi. tarixshunoslikda va keyinchalik Silla bilan birgalikda *Keyingi Uch Qirollik*ni tashkil qiladi. Keyinchalik Goguryeo Shimoliy Koreyaning hozirgi Keson shahrida joylashgan poytaxti bilan birga Goguryeo qochqinlarining tayanch punktlari bo‘lgan keyingi Silla shimoliy hududlarida paydo bo‘lgan. Goguryeo qochqinlari orasida Vang Geon ham bor edi, Kesonda joylashgan taniqli dengiz xo‘jayini a‘zosi bo‘lib, u o‘z ajdodlarini Goguryeoning buyuk urug‘iga bog‘lagan.

Van Geon 896-yilda 19 yoshida Gung Ye qo'l ostida harbiy xizmatga kirgan, keyinchalik Goguryeo tashkil etilishidan oldin va yillar davomida keyinchalik Baekje ustidan bir qator g'alabalarni qo'lga kiritib, xalqning ishonchini qozongan. Xususan, dengizdagi qobiliyatidan foydalanib, u Kechki Baekje qirg'oqlariga tinmay hujum qildi va asosiy nuqtalarni, jumladan, zamonaviy Najuni ham egalladi. Gung Ye beqaror va shafqatsiz edi: u 905 yilda poytaxtni Cheorvonga ko'chirdi, 904 yilda o'z shohligining nomini Majinga, 911 yilda Taebongga o'zgartirdi, o'z davri nomini bir necha bor o'zgartirdi, o'zini *Maytreya Buddasi* deb e'lon qildi, ongni o'qishga da'vo qildi va ko'plab qo'l ostidagilar va oila a'zolarini paranoyya tufayli qatl qildi. 918 yilda Gung Ye o'z generallari tomonidan taxtdan ag'darildi va Vang Geon taxtga o'tirdi. Keyinchalik, Taebong nomi bilan ham tanilgan Goguryeo 918 yilda asilzoda Goguryo naslidan bo'lgan taniqli general Van Geon tomonidan ichkaridan ag'darilgan va uning o'rniga Goryoni o'rnatgan. Vang Geon, vafotidan keyin Taejo yoki "*Buyuk avlod*" ibodatxonasi nomi bilan tanilgan, shohligining nomini "Goryeo" ga o'zgartirdi, "*Osmon mandati*" davri nomini oldi va poytaxtni o'z uyiga ko'chirdi. Keson Goryeo o'zini Goguryoning vorisi deb hisobladi va Manchuriyaga uning qonuniy merosi sifatida da'vo qildi. Taejoning birinchi farmonlaridan biri uzoq vaqt davomida vayronaga aylangan qadimiy Gogurye poytaxti Pxenyanni qayta tiklash va himoya qilish edi.

Keyinchalik, u uni "*G'arbiy poytaxt*" deb o'zgartirdi va o'limidan oldin, u o'z avlodlariga o'zining o'nta amrida unga katta ahamiyat berdi. Siyosiy ittifoqlarni ta'minlash uchun Taejo taniqli hojok oilalaridan bo'lgan 29 ayolga uylandi, ulardan 25 o'g'il va 9 qiz tug'ildi. Uning to'rtinchi o'g'li Gvanjong 949 yilda hokimiyat tepasiga kelib, Goryoning to'rtinchi hukmdori bo'ldi va monarxiya hokimiyatini mustahkamlash uchun islohotlar o'tkazdi. 956-yilda Gvanjong urush asirlari va qochqinlarni ozod qildi, buning natijasida mintaqa zodagonlarining kuchi va ta'siri pasayib, markaziy hukumat tomonidan soliqqa tortiladigan aholi soni ko'paydi. 958 yilda keyingi Chjou sulolasidan bo'lgan xitoylik mansabdor shaxs Shuang Ji maslahati bilan Gvanjong, birinchi navbatda, Tang sulolasining imperatorlik tekshiruviga asoslangan gwageo davlat xizmati imtihonlarini amalga oshirdi. Bu ham monarxiya hokimiyatini mustahkamlash edi. Gvageo 1894 yilda tugatilgunga qadar Koreyada muhim institut bo'lib qoldi.

Remko E. Breykerning fikriga ko'ra, Goryoning an'anaviy "*qo'sh qirollik/imperial tuzilmasidan farqli o'laroq, hukmdor bir vaqtning o'zida qirol, imperator va Osmon O'g'li bo'lgan*". Uning islohotlariga qarshi bo'lgan yoki qarshilik ko'rsatganlarning barchasi qisqacha tozalandi. Gvanjongning vorisi Kyonjong 976-yilda Gvanjong islohotlari negizida tashkil etilgan yangi markaziy

hukumat byurokriyasini qo‘llab-quvvatlash uchun “*Stipendiya to‘g‘risidagi qonun*”ni joriy qildi. Keyingi hukmdor Seongjong hukumatning markazlashuvini ta‘minladi va markazlashgan siyosiy tartib uchun asos yaratdi. Seongjong byurokriyani yangi byurokratlar bilan to‘ldirdi, ular gvageo davlat xizmati imtihonlari natijasi sifatida davlatga sodiq bo‘lishga o‘rgatilgan va viloyatlarni boshqarish uchun markazdan tayinlangan amaldorlarni yuborgan. Natijada, monarx qaror qabul qilishning katta qismini nazorat qildi va muhim qarorlarni amalga oshirish uchun uning imzosi talab qilindi. Seongjong konfutsiychilikni qo‘llab-quvvatladi va konfutsiy olimi Choe Seung-roning taklifiga ko‘ra hukumat va dinni ajratishni qo‘llab-quvvatladi. Bundan tashqari, Seongjong Goryeoning ta‘lim tizimiga asos soldi: u 992-yilda Kaesong va Pxenyanda Taejo tomonidan tashkil etilgan maktablarni, Keson va Pxenyandagi o‘n minglab kitoblarni o‘z ichiga olgan milliy kutubxonalar va arxivlarni to‘ldiruvchi Gukjagam milliy universitetiga asos soldi.

XULOSA

Men ushbu maqolamdan shuni xulosa qilib keltirib o‘tmoqdaman;

Koryo (Goryeo) 918-yilda tashkil etilgan va 936-yilda Koreya yarim orolida hukmron qirollikka aylangan. Taejo Vang Kon tomonidan asos solingan. Uning poytaxti Koreya yarim orolini ajratib turgan demarkatsiya zonasidan atigi 8 km shimolda Kesonga ko‘chirildi. 1388-yilda qirol U Xitoyga qarshi yurishni rejalashtirdi. General Yi Son Gye chegarada bosqinni to‘xtatdi va qirol U ga qarshi isyon ko‘tardi. Koryo sulolasi nihoyat oxirgi uchta Koryo qirolini qatl etgan general Yi Seong Gye qo‘liga o‘tdi. U 1392 yilda taxtga o‘tirdi va Joseon sulolasini yoki Choson sulolasini boshladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (REFERENCES)

1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: “O‘zbekiston”, 2017. – 488 b.
2. Koreya tarixi / Per. G. N. Kim. - Seul: Milliy Koreya tarixi instituti. 2007 yil.
3. Koreya tarixi (Yangi o‘qish) / Ed. A. V. Torkunova. - M.: MGIMO, ROSSPEN. 2003 yil.
4. Koreya tarixi (qadimgi zamonlardan hozirgi kungacha). DA2 jild.-M.:Fan.1974 yil